

**ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNDE DİNDARLIK VE MUTLULUK İLİŞKİSİ: TOKAT GAZİOSMANPAŞA
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**
**RELATIONSHIP BETWEEN RELIGIOSITY AND HAPPINESS IN COLLEGE YOUTH: A CASE OF TOKAT
GAZİOSMANPAŞA UNIVERSITY**

Rafet BEYAZ*
Behçet KALDIK**

Öz

Tarihsel olarak İnsanlar, yaşam sürecinde zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde kendi yaşamlarını ve evreni anlamlandırmaya çalışmışlardır. Bu anlamlandırma sürecinde din, temel olgulardan biri haline gelmiştir. Böylece, din olgusu; insanların düşüncelerini, yaşamlarını, ekonomik ilişkilerini ve toplumsal yapılarını etkilemiştir. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı, insanların gündelik yaşamlarında sahip oldukları dindarlık ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde okuyan 393 öğrenciye Oxford Mutluluk Ölçeği ve Münchener Motivasyonel Dindarlık Envanteri uygulanarak veriler elde edilmiştir. Araştırma verileri Faktör Analizi, Bağımsız İki Örneklem T-Testi, Tek Yönlü Varyans ve Regresyon analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, bireylerin dindarlık düzeyleri ile mutluluk düzeyleri arasında pozitif yönlü bir etkileşim tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, bireylerin dindarlık seviyelerindeki bir birimlik artışın, mutluluk düzeylerinde yaklaşık % 32'lik bir artış sağladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din, Dindarlık, Mutluluk, Gençlik.

Abstract

Historically, people have sought to make sense of the universe and their own lives, in a way that is independent of time and space in the course of their lives. In this process of finding a meaning, religion has become one of the basic concepts. Thus, the phenomenon of religion has affected people's thoughts, lives, economic relations and social structures. In this context, the main purpose of this study is to investigate the relationship between the happiness levels and religiosity of people in their daily lives. For this purpose, Oxford Happiness Scale and Münchener Motivational Religiosity Inventory have been applied to 393 students, studying at Tokat Gaziosmanpaşa University in order to collect data. The research data were analyzed by Factor Analysis, Independent Two-Sample T-Test, One-Way Analysis of Variance and Regression Analysis. As a result of the research, a positive interaction was found between the religiosity levels of happiness levels of individuals. Accordingly, it was observed that one unit increase in the level of religiosity of individuals leads to approximately 32% increase in their happiness levels.

Keywords: Religion, Religiosity, Happiness, Youth.

1. Giriş

İnsanlar, eski çağlardan beri doğadaki olayları ve yaşamın kendisini, kısaca evreni anlamlandırmaya çalışmaktadırlar. Bu anlamlandırma sürecinde insanlar, ilkel dönemde bile aşkın bir varlığa inanmışlardır. Dolayısıyla din olgusu, tüm çağlarda insanların yaşamlarında var olan önemli bir faktör olmuştur. Din olgusu, insanların yaşama bakış açılarını, düşünme biçimlerini, yaşam tarzlarını, ekonomik ilişkilerini ve kültürel formlarını etkilemektedir. Ancak insanları bu şekilde etkileyen bir olgunun, onların öznel iyi oluşlarını ve mutluluklarını etkilememesi düşünülemez. Antikçağda mutluluğu tanımlamaya çalışan çeşitli felsefeciler olmakla birlikte, modern çağda da bu çabanın içinde olan çeşitli felsefecilerin, sosyologların ve psikologların olduğu aşikârdır. Bu bağlamda incelenen farklı bir boyut, mutluluğun dinden etkilenme derecesidir. Yani dindar insanların dini inançlarının ve ritüellerinin onların mutluluk düzeylerini ne ölçüde etkilediği sorunsalıdır. Nihayetinde, özellikle semavi dinlerin hedefinde, insan varlığını her iki dünyada da huzura ve mutluluğa erdirmek vardır.

Bireylerin sorunlarına değişik bir bakış açısı sunan dini araştırmalar bu alandaki önemli bir boşluğu da gidermektedir. Dinler, insanların duygusal, sosyal ve biyolojik varlığına esenlik, huzur ve güven gibi çeşitli duygular eklemektedir. Yani bireyin yaşamına bir süreklilik ve sonsuzluk inancını ekleyerek yaşamı anlamlı bir bütünlük haline getirmektedir. Yaşama katılan bu anlam, inanç ve duygular, yaşamı daha dengeli bir hale getirerek yaşanan birçok olumsuz deneyimi pozitif bir hale getirmektedir. Dolayısıyla bir dine inanma ve bağlanma durumunun insanın kendisini daha sağlıklı hissetmesini ve yaşamını

* Öğr. Gör. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Pazar Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Programı.

** Öğr. Gör. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Pazar Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler Programı.

anlamlandırmasını etkilediğinden, bu konu araştırmacıların dikkatini çekmektedir (Akgül, 2004, 19-20). Bu konuda yapılan birçok bilimsel çalışma, maneviyatın ve dindarlığın, insanların hem fiziksel sağlıklarına, hem de psikolojik sağlıklarına etki ettiğini ortaya koymakla birlikte; dindar bir yaşamın daha çok insanların bedensel ve ruhsal sağlıklarını olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Horozcu, 2010, 236).

İnsanların gündelik yaşamlarında karşılaştıkları üzüntüler, sıkıntılar ve adaletsizliklere karşı sahip oldukları ahiret inancı onları etkileyerek, ilahi adaletin tecelli edeceği düşüncesi insanlara mutluluk vermektedir. Aynı inanç bireylerin ölümden korkmamasını sağlayarak onlara huzur ve mutluluk vermektedir. Ancak bazı durumlarda da cehennem ve dini görevlerini layıkıyla yerine getirmeme düşüncesi bireylerde kaygıya neden olabilmektedir (Acaboğa, 2007, 57). Herhangi bir dini inanca sahip olan depresyonlu bireylerin terapisinde bireylerin sahip oldukları inancı terapiye katmak, bireylerin umutsuzluk ve depresyon sorununun önlenmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Yani bireylerin dini inançları, onlara bilişsel bağlamda bir çatı sağlamaktadır (Patricia vd., 2007, 170).

Dini inancın, birçok araştırmaya göre belirli psikolojik rahatsızlıklara ve mutsuzluklara karşı bireyleri koruduğu düşünüldüğünde; modern çağın sebep olduğu depresyon, anksiyete ve somatizasyon gibi çeşitli rahatsızlıkların tedavisinde dini inancın psikoterapötik bir görev görebileceği söylenebilir (Gürsu, 2011, 268). Bireylerin ailelerinin dindarlık düzeyi yüksekse bireylerin de dindarlık düzeyleri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişki de yüksektir. Başka bir ifadeyle bireylerin dindarlık düzeyleri yüksekse bireylerin öznel iyi oluşları da yüksektir (İşgör, 2017, 505). Dolayısıyla tüm dünya ölçeğinde araştırmacılar, dindarlık ve mutluluk arasındaki ilişkiyi inlemeye devam etmektedirler. Türkiye’de ilgili konu incelendiğinde bu konuda yapılan çalışmaların giderek arttığı görülmektedir. Ancak bu çalışmada dindarlık ve mutluluk konusunda yapılan bazı çalışmalara değinilmektedir.

Francis ve Lester (1997) 212 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmalarıyla dindarlık ile mutluluk arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Çalışmalarında Hıristiyanlığa Yönelik Tavır Ölçeği, Kısaltılmış Formda Gözden Geçirilmiş Eysenck Kişilik Anketi ve Oxford Mutluluk Ölçeği’ni kullanmışlardır. Çalışmanın sonuçları, kişilik farkları dikkate alındığında pozitif bir ilişkinin bulunduğunu ortaya çıkartmıştır.

Lewis vd. (1997) dindarlık ile mutluluk arasındaki ilişkiyi iki öğrenci grubu üzerinde çalışarak incelemişlerdir. Bu gruplar, 154 ve 74 kişiden oluşmaktadır. Çalışmalarında Hıristiyanlığa Yönelik Tavır Ölçeği, Hayatın Amacı Testi ve Hayat Tatmini Ölçeğini kullanmışlardır. Araştırmada, daha fazla dindar olan insanların daha fazla mutlu olduğu görülmüştür.

French ve Joseph, (1999) mutluluk ile dindarlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 101 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmalarında, Hıristiyanlığa Yönelik Tavır Ölçeği, Depresyon-Mutluluk Ölçeği, Oxford Mutluluk Ölçeği, Hayatın Amacı Testi ve Kendini Gerçekleştirme Endekslerini kullanmışlardır. Çalışmanın sonucuna göre Francis Ölçeği, Hayat Amacı Testi ve Kendini Gerçekleştirme Endeksleri arasında istatistiksel olarak pozitif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ancak, bu sonuca rağmen Hayatın Amacı Testi dikkate alındığında bu ilişkinin ortadan kalktığını öne sürmüşlerdir. Dolayısıyla, dindarlık ile mutluluk arasındaki ilişkinin kişilerin yaşam amaçlarıyla açıklanabileceğini elde etmişlerdir.

Akgül (2004), “Yaşlılık ve Dindarlık: Dindarlık, Hayattan Zevk Alma ve Mutluluk ilişkisi - Konya Huzurevi Örneği” isimli çalışmada yaşlılarda dindarlık, hayattan zevk alma ve mutluluk ilişkisini incelemiştir. Konya huzurevinde yapılan çalışmada ankete cevap verebilecek toplam 103 yaşlı birey örneklem olarak kabul edilmiştir. Çalışmada gerek kullanılan ölçekten gerekse de örneklemin tesadüfi olmamasından kaynaklanan bazı sınırlılıklar mevcuttur. Yaşlıların Allah, peygamber ve ahiret inancı gibi dinin teorik boyutunun güçlü olduğu görülmüştür. Dindarlığın pratik boyutu olan ibadet etme ise devam etmektedir. Sosyal aktivitelere katılım ise giderek azalmaktadır. Ancak çalışmada istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır.

Acaboğa (2007), “Din-Mutluluk İlişkisi” adlı çalışmada dinin mutluluk üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmanın örneklemini Kur’an kurslarındaki 240 kız öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada, dinin ve dini pratiklerin insan hayatında mutluluk için önemli olduğu ve dinin insanları birçok sıkıntıdan ve kaygıdan uzak tuttuğu görülmüştür. Ancak bazı olumsuzluklar karşısında kişilerin bazı yakınmalarda bulunduğu veya dini ibadetleri yerine getirmede bazı eksiklikler yaşadıklarına dair bir his de var olabilmektedir. Dolayısıyla yaratıcıya karşı bir suçluluk duygusu da oluşabilmektedir.

Snoep (2008), dindarlık ile mutluluk arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmada Amerika, Hollanda ve Danimarka’nın Dünya Değerler Anketi verilerini kullanmıştır. Bu çalışmada dindarlığı temsil eden Dünya Değerler Anketi’nde yer alan yedi gösterge baz alınırken, mutluluğun ölçülmesinde ise yine aynı anketteki yaşam tatmini ile ilgili olan “Hayatından ne kadar memnunsun?” sorusu baz alınmıştır. Araştırma sonucuna göre, bu iki değişken arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

Horozcu (2010), "Tecrübi Araştırmalar Işığında Dindarlık ve Maneviyat ile Ruhsal ve Bedensel Sağlık Arasındaki İlişki" isimli çalışmasında, hem dünyada hem de Türkiye'de yapılan çalışmalardan hareketle dindarlık ile ruh ve beden sağlığı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buna göre, dindarlık ve maneviyat ruh sağlığını olumlu etkilediğinden beden sağlığını da olumlu etkilemektedir.

Yorulmaz (2016), "Türkiye'de Dindarlık ve Mutluluk Arasındaki İlişki: Dindar İnsanlar daha mı Mutlu?" isimli çalışmasında, Türkiye'deki bireylerin dindarlıkları ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma bulguları dindar olan bireylerin, dindar olmayan bireylere nazaran daha mutlu olduklarını göstermektedir.

Öztürk (2017), "Ergenlerde Dindarlık İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Çarşamba Örneği)" isimli çalışmasında, lise öğrencilerinin dindarlık düzeyleri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişki incelenmiştir. Örneklem grubu ise Samsun ili Çarşamba ilçesinde okuyan 540 lise öğrencisinden oluşmuştur. Araştırma bulgularına göre, lise öğrencilerinin dindarlıkları, onların öznel iyi oluşlarını pozitif yönde etkilemektedir.

Öztürk vd. (2017), "Lisans Öğrencilerinin Mutluluk ve Dindarlık İlişkisi: Kırıkkale Üniversitesi Örneği" isimli çalışmalarında, Kırıkkale üniversitesinde okuyan öğrencilerin maneviyatları ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Örneklem olarak iktisadi ve idari bilimler fakültesinde okuyan 293 öğrenci seçilmiştir. Araştırma analizlerine göre, kişilerin dindarlıkları ile mutlulukları arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Bu çalışmada, üniversite gençliğinin dindarlık düzeyleri ile mutlulukları arasındaki ilişki incelenmiştir. Dindar öğrencilerin daha mutlu olup olmadığı sorunsalı irdelenerek, din ile mutluluk arasındaki ilişkinin yönü belirlenmeye çalışılmıştır.

2. Din, Dindarlık ve Mutluluk

Genel bağlamda insanların dini bir yaşam tarzına sahip olmaları demek, evrende gördüklerinin dışında göremedikleri bir düzenin var olduğuna inanmaları ve bu düzen ile uyumlu bir biçimde yaşamaları demektir (Tarhan, 2010, 20). İnsanların gündelik yaşamlarında din, tüm toplumlarda önemli bir olgu olmuştur. Din, insanlar arasındaki ilişkilerden çevreye kadar neredeyse tüm alanları etkilemektedir. Yani tüm dinler hem insan için, hem de doğa için de söz sahibi olmuştur (Davie, 2005, 112). Bu durum, tüm dinlerin mensuplarının, inandıkları gücün düzeni ekseninde bir yaşam sürdüklerini, dolayısıyla toplumsal ve fiziksel çevreyle ilişkilerinin de bu ekseninde belirlendiğini göstermektedir.

Din, insanın üstün gördüğü bir güç ya da ilkeye inancı, bu inancın neticesi olan ve yaşam kuralları oluşturabilecek zihinsel ve ahlaksal tutumların tümü olarak tarif edilebilmektedir (Özkan, 1999, 131). Din, doğaüstüyle ilişkiye bağlı bir şekilde yaşamın ve dünyanın tüm yönlerini birleştirme çabası içerisindedir. Dindar bir insan, böyle bir ilişkiye tüm benliğiyle katılım sağlamaktadır. Dolayısıyla dindar bir yaşam tarzı, insanların tüm yaşam boyutlarını içine almaktadır (Hökelekli, 2005, 73). İnsanların, mutlak bir güce sahip olan ve her şeyi kontrol edebilen bir güce inanmaları onları rahatlattığı gibi, onlara güven duygusunu da vermektedir. İnsanların, yapmaları gerekeni yerine getirdikten sonra her şeyi büyük güce teslim etmeleri onlarda mutluluk ve huzur duygusunu oluşturmaktadır (Tarhan, 2010, 200). Bireyler dua ederken de yalnız olmadıklarını dair bir duygu sahibi olmaktadırlar. Bireylerin kendilerini ümitsiz ve çaresiz hissettiklerinde, her şeyi bilen, gören ve gücü yeten büyük bir kudrete inanmaları onlara dinginlik ve huzur vermektedir. Böylece bireyler, korkularından arınarak güven duygusuna sahip olmaktadırlar (Tarhan, 2010, 147).

Dindarlık kavramı, din ile alakalı olan düşünsel süreçleri, tutumları ve davranış kalıplarını kapsamaktadır. Bu bağlamda geniş bir anlam içeriğine sahip olan dindarlık kavramına, değişik anlamlar yüklenebilmektedir. Bazı insanlar, inandığı dinin ibadetlerini yerine getirmemelerine rağmen, sadece bir dine inandıkları için kendilerini dindar olarak tanımlayabilmektedirler. Bazı insanlar da inandıkları dinin emirlerini eksiksiz yerine getirmelerine rağmen zihinsel yapılarından geçirdikleri olumsuz düşünceler nedeniyle kendilerini dinden uzaklaşmış görmektedirler (Horozcu, 2010, 210-211). Bir dine inanan ve inandığı dinin inanç düzenine bağlı bir şekilde davranan kişiler, dindar olarak addedilebilir. Bir inanç sistemine aidiyeti olan ve o dini inanç sisteminin değer yapısını özümseyerek pratik yaşama geçiren kişilerin mutluluk düzeyi ve öznel iyi oluşları da bu durumdan etkilenmektedir. Yani dindar bireylerin, karşılaştıkları olumsuz yapıların ve sorunların üstesinden gelerek kendilerini daha iyi hissettikleri söylenebilir (Öztürk, 2017, 1). O halde genel olarak dindarlık, bir bireyin bir dinin öğretilerini gönülden benimsemesi ve bunları icra etmesi olarak tarif edilebilir. Yani dindarlık Tanrı veya bir ilahi varlığa bağlanma durumunu ifade etmektedir. Bu bağlanma, ibadetle ilgili davranışlar ve ahlaki davranışlarını etkileyerek onların inançlarını, yaşantılarını ve kişiliğini etkilemektedir (Cirhinlioğlu vd., 2013, 8).

İnsanların inanç noktasındaki duruşları birbirlerinden farklıdır. Bir kısım insan yaşadığı gibi inanma eğiliminde olurken, diğer bir kısmı ise inandıkları gibi yaşama gayretindedirler. Genellikle insanlar, sosyal yaşamın sürekli akışkanlığı ile inancın değişmezliği arasındaki farklılıkta, inançlarından ödün vermemeye gayret etmektedirler (Akşit vd., 2012, 525).

Dinler, insanların yaşam sürecinde karşılaştıkları ölüm, acı, kaygı ve çöküntü gibi sorunlarla baş etmelerine yardımcı olarak yaşamın değerlerini ve amaçlarını güçlendirmektedir. Dinler, bir yandan bireysel ve toplumsal değerleri güçlendirirken, diğer yandan da yaşamın diğer önemli değerlerini sağlamaktadır. Dolayısıyla insanların yaşamlarında tam işlevsel olan dinler, onların yaşamlarında karşılaştıkları sorunları bertaraf etmelerine yardımcı olarak onlara daha uyumlu ve huzurlu olmalarının yollarını göstermektedir. Ayrıca insanların daha olumlu, güçlü, yaratıcı ve zihinsel duruluğa sahip olarak mutlu olmalarının yöntemini sunmaktadır (Ward, 2002, 44-45).

3. Araştırmanın Yöntemi

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite gençliğinin dindarlık düzeyleri ile mutlulukları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bunun yanı sıra katılımcıların dindarlık ve mutluluk algılarının demografik özellikler ve aile özellikleri itibarıyla farklılaşıp farklılaşmadığı da araştırmanın yan amacı olarak belirlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Yerli ve yabancı yazında dindarlık ve mutluluk ilişkisini belirlemeye yönelik çeşitli çalışmaların olduğu tespit edildiğinden hipotezler geliştirilmiştir. Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir.

- H1: Öğrencilerin dindarlık algıları cinsiyete göre farklılaşmaktadır.
- H2: Öğrencilerin mutluluk algıları cinsiyete göre farklılaşmaktadır.
- H3: Öğrencilerin dindarlık algıları medeni duruma göre farklılaşmaktadır.
- H4: Öğrencilerin mutluluk algıları medeni hale göre farklılaşmaktadır.
- H5: Öğrencilerin dindarlık algıları yaşa göre farklılaşmaktadır.
- H6: Öğrencilerin mutluluk algıları yaşa göre farklılaşmaktadır.
- H7: Öğrencilerin dindarlık algıları sınıfa göre farklılaşmaktadır.
- H8: Öğrencilerin mutluluk algıları sınıfa göre farklılaşmaktadır.
- H9: Öğrencilerin dindarlık algıları fakülteye göre farklılaşmaktadır.
- H10: Öğrencilerin mutluluk algıları fakülteye göre farklılaşmaktadır.
- H11: Öğrencilerin dindarlık algıları yaşanan bölgeye göre farklılaşmaktadır.
- H12: Öğrencilerin mutluluk algıları yaşanan bölgeye göre farklılaşmaktadır.
- H13: Öğrencilerin dindarlık algıları gelire göre farklılaşmaktadır.
- H14: Öğrencilerin mutluluk algıları gelire göre farklılaşmaktadır.
- H15: Öğrencilerin dindarlık algıları anne baba birlikteliğine göre farklılaşmaktadır.
- H16: Öğrencilerin mutluluk algıları anne baba birlikteliğine göre farklılaşmaktadır.
- H17: Öğrencilerin dindarlık algıları çocukluğunun geçtiği yere göre farklılaşmaktadır.
- H18: Öğrencilerin mutluluk algıları çocukluğunun geçtiği yere göre farklılaşmaktadır.
- H19: Öğrencilerin dindarlık düzeyleri, mutluluk düzeylerini pozitif olarak etkilemektedir.

3.3. Anakütle ve Örneklem

Araştırmanın anakütlesi 2018-2019 eğitim öğretim yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Belirlenen anakütleden kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 393 kişiye yüz yüze anket uygulanmıştır. Yapılan değerlendirme neticesinde 13 anketin hatalı olduğu tespit edildiğinden iptal edilmiştir. Analizler 380 geçerli anket üzerinden yapılmıştır.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın birinci bölümünde katılımcıların demografik özellikleri ve ailelerine yönelik 10 adet açık ve kapalı uçlu soru bulunmaktadır. İkinci bölümde katılımcıların mutluluk düzeylerini belirlemek için Hills ve Argyle (2002) tarafından geliştirilen ve Doğan ve Sapmaz (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan Oxford Mutluluk Ölçeği (OMÖ) kullanılmıştır. Üçüncü bölümde ise katılımcıların dindarlık algılarını ölçmek için Grom, Hellmeister ve Zwingmann (1998) tarafından geliştirilen ve Apaydın (2010) tarafından tercüme edilen Münchner Motivasyonel Dindarlık Envanteri kullanılmıştır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada maliyet ve zaman kısıtı nedeniyle ihtimalsiz örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca araştırma, yalnızca Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde okuyan

öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu durum sonuçların evrene genellenememesi nedeniyle araştırmanın en önemli kısıtı olarak kabul edilmektedir.

4. Bulgular ve Yorum

Araştırmada öncelikle katılımcıların belirtmiş olduğu demografik özellikleri değerlendirilmektedir. Aşağıdaki tabloda bu kapsamda elde edilen bulgular değerlendirilmektedir.

Tablo 1: Demografik Özellikler

D. Özellikler		F	%	D. Özellikler		F	%	
Cinsiyet	Kadın	251	66,1	Fakülteniz	MYO-Yüksekokul	139	36,6	
	Erkek	129	33,9		Ziraat Fakültesi	8	2,1	
	Toplam	380	100		Besyo	12	3,2	
Yaş Ortalama (20,294)	17	1	0,3		İlahiyat Fakültesi	35	9,2	
	18	50	13,1		İ.İ.B.F	57	15	
	19	95	24,9		Tıp Fakültesi	10	2,6	
	20	105	27,6		Mühendislik Fakültesi	38	10	
	21	56	14,7		Fen Edebiyat Fakültesi	17	4,5	
	22	44	11,5		Eğitim Fakültesi	26	6,8	
	23	19	5,0		Sağlık Bilimleri	25	6,6	
	24 ve üzeri	10	2,8		Konservatuar	12	3,2	
	Toplam	380	100		Toplam	380	100	
Sınıf	1. Sınıf	213	55,9		Bölge	Marmara	7	1,8
	2. Sınıf	116	30,4			Ege	6	1,5
	3. Sınıf	28	7,6			Karadeniz	231	60,6
	4. Sınıf	20	5,2	Ak Deniz		27	7,0	
	Hazırlık	2	0,5	İş Anadolu		71	18,6	
	Uzatmalı	1	0,3	Doğu Anadolu		19	4,9	
	Toplam	380	100	Güneydoğu Anadolu		19	4,9	
Aile Birliğine Ait Bilgiler	Anne Bana Sağ ve Birlikte	340	89,4	Gelir Seviyesi	1000 TL'den az	39	10,2	
	Anne Baba Sağ ve Ayrı	17	4,4		1000-2000 TL	151	39,6	
	Anne Vefat Etti	3	0,7		2001-3000TL	100	26,2	
	Baba Vefat Etti	18	4,7		3001-4000TL	53	13,9	
	Her İkisi de Vefat Etti	2	0,5		4001-5000TL	25	6,5	
	Toplam	380	100		5001-6000TL	6	1,5	
Çocukluk Dönemine Ait Bilgiler	Çekirdek Aile	240	63,2		6001 ve Üstü	6	1,5	
	Geniş Aile	124	32,6		Toplam	380	100	
	Yetiştirme Yurdu	4	1,1		M. Hal	Evli	6	1,9
	Parçalanmış Aile	9	2,3			Bekâr	374	98,2
	Akrabanın Yanında	3	0,7	Toplam		380	100	
	Toplam	380	100					

Katılımcıların demografik özelliklerinin değerlendirildiği Tablo 1'deki verilere göre katılımcıların %66'sı kadın, %34' ü erkeklerden oluşmaktadır. Bazı bölümlerde kız öğrencilerin yoğun olması bu sonucun sebebi olarak görülmektedir. 17-50 yaş aralığındaki katılımcıların yaş ortalaması 20,294 olarak tespit edilmiştir. Neredeyse tamamı bekâr olan katılımcıların yaklaşık %85'inin 1. ve 2. sınıfta eğitim gördüğü tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmaya oldukça az sayıda uzatmalı ve hazırlık öğrencisi katılmıştır. Katılan öğrencilerin fakülteleri değerlendirildiğinde yaklaşık %36 ile MYO'ların ön plana çıktığı görülmektedir. Farklı ilçelerdeki farklı MYO'ların tek faktörde toplanması bu unsurun ön plana çıkmasına sebep olmuştur. MYO'ları sırasıyla İİBF, Mühendislik ve İlahiyat Fakülteleri takip etmiştir. Katılımcıların yaşadığı bölgeler değerlendirildiğinde Karadeniz Bölgesinin ön plana çıktığı görülmektedir. Araştırmanın Karadeniz Bölgesinde bulunan bir kentte yapılması, bu sonucun temel sebebi olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra bölgenin en yakın komşusu olan İç Anadolu Bölgesinden de önemli bir katılım sağlandığı görülmektedir. Araştırmaya en az katılımının sağlandığı bölgeler ise Marmara ve Ege Bölgeleri olarak belirlenmiştir. Katılımcıların ailelerine ait gelir seviyeleri incelendiğinde, önemli bir bölümünün 1000-3000 gelir grubu arasında bulunduğu görülmektedir. 5000 ve üzeri gelir seviyesine ait oldukça az sayıda katılımcının olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, kenti orta ve düşük seviyede gelire sahip öğrencilerin tercih ettiğini belirtmektedir.

Katılımcıların yetiştiği aile yapıları ve çocukluğunu geçirdiği mekânlar da demografik özellikler kapsamında değerlendirilen diğer önemli başlıklar arasındadır. Bu kapsamda katılımcıların yaklaşık %90'ı anne babasının yaşadığını ve birlikte olduklarını belirtmişlerdir. Oldukça az sayıdaki katılımcı ise anne ya da babasını veya her ikisini de kaybettiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların yaklaşık %63'ü çocukluğunu çekirdek ailede, %33'ü ise geniş ailede geçirdiğini belirtmişlerdir. Oldukça az sayıdaki

katılımcı ise çocukluğunun parçalanmış aile, yetiştirme yurdu veya akrabaların yanında geçtiğini beyan etmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeklere yönelik tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki tablolarda değerlendirilmektedir.

Tablo 2: Mutluluk Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikleri

	İfadeler	Ortalama
1	Kendimden hoşnuttum.	3,9921
2	Diğer insanlara karşı oldukça ilgiliyim.	3.3351
3	Hayatın oldukça ödüllendirici olduğunu düşünüyorum.	3.1138
4	Neredeyse herkese karşı oldukça sıcak duygular besliyorum.	3.2375
5	Sabahları dinlenmiş olarak uyanırım.	2.7079
6	Geleceğim hakkında iyimserim.	3,5617
7	Pek çok şeyi eğlenceli buluyorum.	3.1711
8	Yaptığım şeylere karşı ilgili ve kendini adayan birisiyim.	3.7249
9	Hayat güzeldir.	3.5789
10	Dünyanın iyi bir yer olduğunu düşünüyorum.	3,0969
11	Çok gülen birisiyim.	3.6500
12	Hayatımdaki her şeyden oldukça memnunum.	3.2289
13	Çekici birisi olduğumu düşünüyorum.	3,2395
14	Yaptıklarım ile yapmak istediklerim arasında büyük fark var.	3.0660
15	Çok mutluyum.	3.3166
16	Çevremdeki güzellikleri fark ederim.	3.7289
17	Diğer insanlar üzerinde daima neşeli bir etki bırakırım..	3.6921
18	Yapmak istediğim her şeye zaman bulabilirim.	3.3132
19	Yaşamımın kontrolü elimdeymiş gibi hissediyorum	3,3429
20	Kendimi herhangi bir konuda sorumluluk alabilecek güçte hissediyorum.	3.8522
21	Zihinsel olarak kendimi tamamen zinde (dinç) hissediyorum.	3.3650
22	Genellikle neşeli ve sevinçliyim.	3.7368
23	Herhangi bir konuda karar vermekte zorlanmam.	3,0131
24	Yaşamımın belli bir amacı ve anlamı var.	3.9658
25	Kendimi oldukça enerjik hissediyorum.	3.2480
26	Genellikle olaylar üzerinde olumlu etkim vardır.	3.5171
27	Diğer insanlarla birlikte olmaktan keyif alıyorum.	3,5660
28	Kendimi çok sağlıklı hissediyorum.	3,5378
29	Geçmişimle ilgili pek mutlu anılara sahibim.	3,0890
	Toplam	3,4134

Katılımcıların mutluluk algılarının değerlendirildiği Tablo 2’de öncelikli olarak ters kodlanmış 1, 6, 10, 13, 19, 23, 24, 27, 28 ve 29. ifadeler ters çevrilerek olumlu şekilde yeniden kodlanmıştır. Tablodaki ifadeler değerlendirildiğinde katılımcıların genel olarak mutlu oldukları görülmektedir. “Sabahları dinlenmiş olarak uyanırım” ifadesi dışında tüm ifadelerin ortalamasının üzerinde değer aldığı görülmektedir. Bu kapsamda katılımcılar tarafından en fazla önemsenen ifadeler olarak kendimden hoşnuttum, yaşamımın belli bir amacı ve anlamı var, kendimi herhangi bir konuda sorumluluk alabilecek güçte hissediyorum ve genellikle neşeli ve sevinçliyim ifadelerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Buna karşın katılımcılar tarafından en az önemsenen ifadeler ise, sabahları dinlenmiş olarak uyanırım, herhangi bir konuda karar vermekte zorlanırım, yaptıklarım ile yapmak istediklerim arasında büyük fark var ve geçmişimle ilgili pek mutlu anılara sahibim ifadelerinin olduğu görülmektedir. Bu kapsamda katılımcılar genellikle hayatın sevmeye değer, güzel ve anlamlı bir yer olduğunu ve bunun için çeşitli sorumluluklar almak gerektiği ifade etmektedirler.

Tablo 3: Dindarlık Ölçeği Tanımlayıcı İstatistikler

	İfadeler	Ortalama
1	Allah'a dua etmek beni mutlu ediyor	4.4828
2	Allah'a yöneldiğimde saygı ve şükran hissediyorum	4.4814
3	Zor bir durumla karşılaşıncı Allah'tan güç ve cesaret alıyorum	4.5000
4	Allah benim yaşam koşullarımı düzeltirse de inancımın teselli ve destek bulurum	4.3271
5	Dini inancım bana özgüven veriyor	4.0661
6	Allah'a inanmakla kalmıyor, aynı zamanda O'na ibadet de ediyorum	4.1724
7	Allah'ı düşünmek bana her zaman mutluluk verir	4.1830
8	Önemli endişelerimi/kaygılarımı Allah'a yönelttiğimde, kendimde sorunlarımın çözümü için gizli bir güç buluyorum	4.2090
9	Kendimi küçük ve değersiz hissettiğimde dini inancım beni, iyi özelliklerimi ve yeteneklerimi düşünmeye sevk eder	4.3077
10	Hayatımdaki her şeyi Allah'ın hediyesi olarak hissediyorum	4.3289

11	Allah'ın bana nasıl yardım ettiğini açıklayamasam bile, yine de bu yardıma güvenebilirim	4.1936
12	Zor hayat koşulları karşısında Allah'ın müdahalesinin olacağına inanıyorum	4.0080
13	Kendi problemlerimi kendim çözmek zorunda olsam da, Allah ile temas kurunca o da problemin çözümünde bana yardım eder	4.1640
14	Dini inancım beni diğer kişilere karşı yardımsever olmaya teşvik eder	4.4828
15	Dini inancım beni, muhtaçlara yardım etmeye teşvik eder	4.4814
16	Başkalarının haklarına saygı göstermek, inancım için çok önemli bir esastır	4.5000
17	Yardımsever olmak benim inancım için çok önemlidir	4.3271
18	İyilik yapmaya teşvik eden ve kötülükten uzak tutan dini inançlarımdır	4.0661
19	Beni ahlaki yükümlülüklerle boyun eğdiren, dini inançlarımdır	4.1724
20	Dini konularda düşünmek benim için çok önemlidir	4.1830

Dindarlık düzeylerinin değerlendirildiği Tablo 3'e göre, katılımcıların genellikle dindar bireyler olduğu görülmektedir. Tüm ifadelerin yüksek ortalama ile değerlendirildiği ölçekte katılımcıların en fazla önemsendiği ifadeler zor bir durumla karşılaşınca Allah'tan güç ve cesaret alıyorum, başkalarının haklarına saygı göstermek, inancım için çok önemli bir esastır, Allah'a dua etmek beni mutlu ediyor ve dini inancım beni diğer kişilere karşı yardımsever olmaya teşvik eder şeklinde sıralanmıştır.

Çalışmada kullanılan her iki ölçeğe de faktör analizi yapılmıştır. Hills ve Argyle (2002) tarafından geliştirilen Oxford Mutluluk Ölçeğine yapılan faktör analizinde 6 boyuttan oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır. Ancak bu yapıyı oluşturan boyutların isimlendirilmesinde sorunlar yaşandığı için orijinal ölçekte olduğu gibi tek boyut altında değerlendirmeye karar verilmiştir. Katılımcıların dindarlık algılarını ölçmek için kullanılan Motivasyonel Dindarlık Ölçeğine yapılan faktör analizinde ise tek boyuttan oluşan bir yapı elde edilmiştir. Faktör analizi sonucunda oluşan yapı aşağıdaki tabloda değerlendirilmektedir.

Tablo 4: Dindarlık Ölçeği Faktör Analizi

	İfadeler	
7	Allah'ı düşünmek bana her zaman mutluluk verir.	,931
11	Allah'ın bana nasıl yardım ettiğini açıklayamasam bile, yine de bu yardıma güvenebilirim.	,917
3	Zor bir durumla karşılaşınca Allah'tan güç ve cesaret alıyorum.	,914
5	Dini inancım bana özgüven veriyor.	,913
2	Allah'a yöneldiğimde saygı ve şükran hissediyorum.	,912
16	Başkalarının haklarına saygı göstermek, inancım için çok önemli bir esastır.	,907
12	Zor hayat koşulları karşısında Allah'ın müdahalesinin olacağına inanıyorum.	,898
17	Yardımsever olmak benim inancım için çok önemlidir.	,896
1	Allah'a dua etmek beni mutlu ediyor.	,894
13	Kendi problemlerimi kendim çözmek zorunda olsam da, Allah ile temas kurunca o da problemin çözümünde bana yardım eder.	,887
14	Dini inancım beni diğer kişilere karşı yardımsever olmaya teşvik eder.	,883
20	Dini konularda düşünmek benim için çok önemlidir.	,882
15	Dini inancım beni, muhtaçlara yardım etmeye teşvik eder.	,881
18	İyilik yapmaya teşvik eden ve kötülükten uzak tutan dini inançlarımdır.	,871
8	Önemli endişelerimi/kaygılarımı Allah'a yönelttiğimde, kendimde sorunlarımın çözümü için gizli bir güç buluyorum.	,866
9	Kendimi küçük ve değersiz hissettiğimde dini inancım beni, iyi özelliklerimi ve yeteneklerimi düşünmeye sevk eder.	,857
10	Hayatımdaki her şeyi Allah'ın hediyesi olarak hissediyorum.	,857
6	Allah'a inanmakla kalmıyor, aynı zamanda O'na ibadet ediyorum.	,809
19	Beni ahlaki yükümlülüklerle boyun eğdiren, dini inançlarımdır.	,778
4	Allah benim yaşam koşullarımı düzeltmese de inancımdan teselli ve destek bulurum.	,771
	Açıklanan Varyans	76,949
	Kümülatif Açıklanan Varyans	76,949
	Güvenilirlik (Cronbach's Alpha) (%)	0,984
	KMO= 0,971; Barlett= 11097,624; (df= 190); Sig=0.000	

Motivasyonel Dindarlık Ölçeğine yapılan ilk faktör analizinde tek boyutlu yapıya ulaşılmıştır. Analiz sonucu KMO değeri (0,971) ve Barlett Testi değerleri (11097,624) olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre veriler faktör analizi için uygun ve örnek hacmi yeterlidir. Çalışmada elde edilen tek boyutlu yapı toplam varyansın %76,949'unu açıklamaktadır. Ayrıca belirlenen tek boyutun güvenilirlik değeri olan Cronbach's Alpha'nın (0,984) da oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ölçeğin farklı boyutları oluşmadığı için tüm ölçek dindarlık boyutu olarak değerlendirmeye tabii tutulmuştur.

Çalışmada kullanılan her iki ölçek de daha önce kullanılmış ölçekler olduğu için faktör analizi yapılmamıştır. Dolayısıyla daha önceki çalışmalarda belirlenen boyutlar bu çalışmanın da temel boyutları olarak değerlendirilmiştir. Belirlenen boyutların demografik özellikler itibarıyla farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız iki örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Kadın ve erkekler ile evli ve bekâr katılımcıların mutluluk ve dindarlık algılarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız iki örneklem t-testi yapılmıştır. Test sonucunda medeni durum açısından herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Cinsiyet değişkeni açısından ise, mutluluk faktörü itibariyle kadınlar ve erkekler arasında ($p=0,038<0,05$; $t=-2,080$); anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde erkeklerin kadınlardan daha fazla mutlu oldukları belirlenmiştir. Bu sonuca göre H2 hipotezi kabul; H1, H3 ve H4 hipotezleri ise reddedilmiştir. Kadınların daha detaycı olması ve daha fazla sorumluluk üslenme eğilimlileri, elde edilen sonucun temel sebebi olarak düşünülmektedir.

Katılımcıların mutluluk ve dindarlık algılarının yaş, gelir seviyesi, fakülte, sınıf, bölge, aile birliğine ait bilgiler ve çocukluğun geçtiği yer değişkenleri itibariyle farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Test sonucunda yaş değişkeni ile dindarlık ve mutluluk algıları; sınıf değişkeni ile mutluluk algıları; fakülte değişkeni ile mutluluk algıları; bölge değişkeni ile dindarlık algıları; gelir değişkeni ile dindarlık ve mutluluk algıları; anne babanın birlikteliği ile dindarlık ve mutluluk algıları ve çocukluk geçmişi ile dindarlık ve mutluluk algıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuca göre H5, H6, H8, H10, H11, H13, H14, H15, H16, H17 ve H18 hipotezleri reddedilmiştir. Analiz sonucunda aralarında anlamlı farklılık tespit edilen değişkenler ise aşağıda değerlendirilmektedir.

Katılımcıların dindarlık algılarının okunan sınıfa göre farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Analiz sonucunda farklı sınıflarda okuyan öğrencilerin dindarlık algıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuca göre H7 hipotezi kabul edilmektedir. Farklılığın yönünü gösteren LSD testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5: Sınıfların Farklılıklarını Gösteren LSD Tablosu

Değişken	I	J	Ortalama Farkı	Standart Hata	Anlamlılık
Dindarlık	1. Sınıf	2. Sınıf	,23968*	,11346	,035
		3. Sınıf	,44966*	,19352	,021

LSD testi sonucuna göre birinci sınıfa giden öğrencilerin dindarlık algılarının 2. ve 3. sınıfa giden öğrencilerden daha olumlu olduğu görülmektedir. Katılımcıların önemli bir bölümünün Anadolu'dan gelen, muhafazakâr ve maddi olanakları sınırlı olan ailelerden oluştuğu düşünülmektedir. Bu nedenle geleneksel ve muhafazakâr yapı içerisinde çıkıp farklı bir sosyal çevreye ilk defa gelen öğrencilerin eski muhafazakâr yapılarını koruduğu ve zamanla sosyal ortama entegre olarak bu yapıdan uzaklaştığı düşünülmektedir. Bu durum, elde edilen sonucun temel sebebi olarak görülmektedir.

Katılımcıların dindarlık algılarının okunan fakülteye göre farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Analiz sonucunda farklı fakültelerde okuyan öğrencilerin dindarlık algıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuca göre H9 hipotezi kabul edilmiştir. Farklılığın yönünü gösteren LSD testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 6: Fakültelerin Farklılıklarını Gösteren LSD Tablosu

Değişken	I	J	Ortalama Farkı	Standart Hata	Anlamlılık	
Dindarlık	MYO	İİBF	,34585*	,15053	,022	
		Mühendislik	,70544*	,17520	,000	
	İlahiyat	İİBF	,53580*	,20552	,010	
		Mühendislik	,89539*	,22422	,000	
	İİBF	MYO	-,34585*	,15053	,022	
		İlahiyat	-,53580*	,20552	,010	
		Sağlık	-,69524*	,22958	,003	
	Mühendislik	Konservatuvar	Konservatuvar	-,69739*	,30397	,022
			MYO	-,70544*	,17520	,000
		İlahiyat	-,89539*	,22422	,000	
		Fen Edebiyat	-,56943*	,27926	,042	
		Eğitim	-,76965*	,24358	,002	
Sağlık		-,105483*	,24646	,000		
Konservatuvar		-,105698*	,31691	,001		
Ziraat	-,105512*	,37229	,005			
BESYO	-,80234*	,31691	,012			

Tablo 6'da gösterilen LSD testi sonucuna göre, konservatuvar, ziraat, sağlık ve ilahiyat öğrencilerinin diğer öğrencilere nazaran dindarlık algılarının daha olumlu olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuç beklentilerle tam olarak örtüşmemektedir. İlahiyat öğrencilerinin daha fazla ön plana çıkması beklenmektedir. Konservatuvar ve ziraat fakültesi öğrencilerin diğer öğrencilerden daha az katılım göstermesi bu sonucun temel sebebi olarak görülmektedir. Ayrıca postmodern toplumun gerektirdiği

anlayışlardan olan zıtlıkların birlikteliği kavramı bu sonucun yorumlanmasına kullanılabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların mutluluk algılarının bölgeler arasında farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Analiz sonucunda farklı bölgelerden gelen öğrencilerin mutluluk algıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuca göre H12 hipotezi kabul edilmiştir. Farklılığın yönünü gösteren LSD testi sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7: Bölgelerin Mutluluk Ölçeği Farklılıklarını Gösteren LSD Tablosu

Değişken	I	J	Ortalama Farkı	Standart Hata	Anlamlılık
Mutluluk	Ege Bölgesi	Karadeniz İç Anadolu	,38297* ,44224*	,17261 ,17747	,027 ,013
	Karadeniz	Ege Doğu Anadolu	-,38297* ,33643*	,17261 ,09962	,027 ,001
	Ak Deniz	Doğu Anadolu	-,28248*	,12500	,024
	İç Anadolu	Doğu Anadolu	-,39570*	,10782	,000
	Doğu Anadolu	Güneydoğu Anadolu	,28659*	,13543	,035

Farklı bölgelerden gelen öğrencilerin mutluluk algılarını gösteren LSD testi sonucuna göre Ege Bölgesinden gelen öğrencilerin diğer bölgelerden gelen öğrencilere nazaran daha fazla mutlu oldukları görülmektedir. Ege bölgesinin cazip iklim özellikleri, doğal güzellikleri, ekonomik zenginlikleri ve sosyal imkânlarının bu sonucun oluşumuna katkı sağladığı düşünülmektedir. Yapılan çeşitli çalışmalarda (Bülbül ve Giray: 2011; Yıldız ve Ergün, 2009; Aybey, 2016) iklim özellikleri ve ekonomik zenginliklerin insan mutluluğu üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ifade edilmektedir.

Araştırmanın temel amacı katılımcıların dindarlık eğilimleri ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Bu kapsamda belirtilen ilişkiyi tespit etmek için regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi sonucuna göre öğrencilerin dindarlık ve mutluluk algıları arasında anlamlı bir etkileşim bulunmaktadır. Bu sonuca göre H19 hipotezi kabul edilmiştir. Elde edilen sonuç aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 8: Mutluluk ve Dindarlık İlişisini Gösteren Regresyon Analizi Tablosu

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Beta	T Değeri	P Değeri
Dindarlık	Mutluluk	0,322	6,607	0,000
R=0.322	R²=0.104	Düzeltilmiş R² =101	Anlamlılık= 0,000	

Analiz sonuçlarına göre düzeltilmiş R² değeri 0,121'dir. Buna göre mutluluk ölçeği varyansının yaklaşık %12'si dindarlık ölçeği tarafından açıklanmaktadır. β katsayısı incelendiğinde, tüm bağımsız değişkenler modele dâhil edildiği zaman mutluluğu açıklamada dindarlığın anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, kişilerin dindarlık seviyelerindeki bir birimlik artışın, mutluluk seviyelerinde %35'lik bir pozitif etki yarattığı görülmektedir. Modernizmin günlük hayata çok sayıda maddi kolaylık getirmesine rağmen, insanın huzur ve mutluluğunu sağlamasında yetersiz kaldığı görülmektedir. İnsanı diğer canlılardan ayıran inanma ihtiyacı, modernizmin yetersiz kaldığı boşluğu dolduracak önemli bir alan olarak görülmektedir. Bu kapsamda ilgili literatürde elde edilen sonucu destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır. Kasapoğlu'na (2010) göre, güçlü bir Tanrı inancı, insanı en çok rahatlatan, mutluluk ve iç huzur veren şeylerin başında gelmektedir. Ayrıca Francis ve Lester (1997); Lewis vd. (1997); French ve Joseph, (1999); Snoep (2008); Acaboğa, (2007); Öztürk, (2017) ve Yorulmaz, (2016) çalışmalarında elde edilen sonucu destekler bulgulara erişildiği görülmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

İnsanlık tarihine yön veren en önemli kavramlardan biri olan din olgusu, toplumların yaşam tarzları, kültürel özellikleri, yasaları ve ticari faaliyetleri gibi pek çok unsuru üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Bununla beraber din olgusu toplumlar üzerinde etkili olduğu gibi bireyler üzerinde de önemli oranda etkili olmaktadır. Bu kapsamda, bireylerin diğer insanlarla ilişkileri, yaşam tarzları, günlük faaliyetleri, hayata bakış açısı, beklentileri ve nihayetinde mutluluk düzeyleri dini inançları tarafından etkilenmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin dindarlık ve mutluluk algılarını ve bu algıların etkileşim düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda önceki çalışmalarda kullanılan Oxford Mutluluk Ölçeği ve Münchener Motivasyonel Dindarlık Envanteri kullanılarak Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde okuyan 393 öğrenciye ile yüz yüze anket yapılmıştır. Toplanan anketlerden 13 tanesi hatalı olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Bu nedenle araştırma 380 anket üzerinden değerlendirilmiştir.

Ölçeklerin tanımlayıcı istatistikleri değerlendirildiğinde genel olarak her iki ölçeğin de olumlu algılandığı görülmektedir. Kendilerini oldukça dindar olarak tanımlayan katılımcıların en önemli özellikleri, dua ederek mutlu olmaları, Allah'a yöneldiklerinde saygı ve şükran hissetmeleri, başkalarının haklarına saygı göstermeyi önemli bir esas saymaları ve zor durumlarda Allah'tan güç ve cesaret almalarıdır. Belirtilen bu özellikler ve diğer dindarlık ifadeleri incelendiğinde tüm ifadelerin gerçek anlamda doğrudan veya dolaylı olarak insanların mutluluğuna etki edecek unsurlar olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda katılımcıların mutluluk algılarının da genellikle olumlu bir eğilim gösterdiği görülmektedir. Mutluluk ifadeleri değerlendirildiğinde katılımcıların kendinden oldukça hoşnut oldukları, yaşamlarının belli bir amacı olduğunu ve sorumluluk alabilecek güçte olduklarını ifade etmişlerdir. Postmodern çağın dayattığı en önemli unsurlardan olan dünyevileşme olgusu kişileri mutsuzluğa iten en önemli etkenlerden biri olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla kişileri dünyevi hayattan uzaklaştıran din olgusu, kişilerin en önemli mutluluk kaynaklarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmada kullanılan her iki ölçek faktör analizine tabi tutulmuştur. Dindarlık ölçeğine yapılan faktör analizinde tek boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Mutluluk ölçeğine yapılan faktör analizinde ise 6 boyuttan oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır. Ancak bu boyutların isimlendirilmesinde zorluklar yaşandığı için orijinal çalışmada olduğu gibi bu yapı da tek boyut altında değerlendirilmiştir. Belirtilen bu özellikler doğrultusunda her iki ölçek farklılık ve etki analizine tabi tutulmuştur.

Farklılık analizi sonucunda cinsiyet ve yaşanan bölge değişkeni ile mutluluk algıları; fakülte değişkeni ve okunulan sınıf değişkeni ile dindarlık algıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Katılımcıların cinsiyet açısından farklılıkları değerlendirildiğinde, erkeklerin kadınlara nazaran daha mutlu oldukları görülmektedir. Toplumun kadın ve erkeğe bakışının farklı olması, erkeklerin daha rahat bir yaşam sürmesi, kadınlar üzerindeki toplumsal ve ekonomik baskı ve kadınların daha hassas bir yapısının olmasının elde edilen sonuca etki ettiği düşünülmektedir. Elde edilen sonuçlarda katılımcıların mutluluk algılarının yaşanan bölgeye göre farklılaştığı görülmektedir. Ege bölgesinden gelen öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran daha mutlu olması; bu bölgenin iklim, doğal güzellikler, ekonomik zenginlikler ve sosyal hayat açısından diğer bölgelere nazaran daha cazip fırsatlar barındırmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların dindarlık algıları okunan fakülde ve sınıf değişkeni itibarıyla farklılaşmaktadır. Araştırma sonucunda konservatuvar, ziraat, sağlık ve ilahiyat fakültelerinde okuyan öğrencilerin diğer fakültelerde okuyanlardan daha fazla dindar oldukları belirlenmiştir. Postmodern çağın toplumlara dayattığı yeni alışkanlıklar, özellikle muhafazakâr toplumlarda farklı anlayışların kabul edilmesine neden olmuştur. Bu durumun, elde edilen sonucun temel sebeplerinden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca 1. Sınıf öğrencilerinin diğer sınıflarda okuyan öğrencilere nazaran daha dindar oldukları belirlenmiştir. Geleneksel toplum içinde yaşayan kişilerin bu yapının dışına ilk çıktıklarında mevcut yapılarını koruma eğiliminde oldukları düşünülmektedir. Ancak zamanla modern toplumun gerektirdiği davranışlar benimsenerek eski geleneksel yapıdan uzaklaşmaya başlanır. Bu durumun, elde edilen sonucun oluşumuna katkı sağladığı düşünülmektedir.

Araştırmanın en önemli hipotezi kişilerin dindarlık düzeylerinin mutluluk düzeyleri üzerinde pozitif bir etkide bulunacağıdır. Elde edilen sonucun hipotezi desteklediği görülmektedir. Sonuca göre, kişilerin dindarlık seviyelerindeki bir birimlik artış, mutluluk düzeylerinde yaklaşık %32'lik bir artışa sebebiyet vermektedir. Modern hayatın insanlığa çok sayıda fırsat sağlasa da huzur ve mutluluk sağlamada yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Bu nedenle yine modern hayat bu boşluğu doldurmak için alışveriş, eğlence, seyahat, alkol, uyuşturucu ve cinsellik gibi suni mutluluk araçları yaratmıştır. Ancak, bu araçlar da yeterli görülmemektedir. İnsanı diğer canlılardan ayıran inanma ihtiyacı, bu boşluğun doldurulmasında kullanılan en önemli araçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle din ve dine yönelik eylem ve faaliyetlerin kişileri daha mutlu kılacağı düşünülmektedir. Literatürde, bu sonucu destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır.

Yapılan araştırmalarda mutluluk ile başarı ve yaratıcılık arasında iki yönlü ve olumlu bir etkileşimin olduğu görülmektedir. Olumlu, aktif, dinlendirici, samimi, paylaşımcı ve motive edici mekân ve ortamlarda yaşayan insanların daha yaratıcı ve başarılı oldukları düşünülmektedir. Tüm bu sonuçlar kapsamında, geleceğimizi şekillendirecek olan üniversite öğrencilerinin başarı ve yaratıcılıkları, toplumsal olarak kalkınma ve gelişimimiz açısından en önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bu öğrencilerin motivasyon ve mutluluğunu artıracak çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Postmodern hayatın bireyselleştirerek dünyevileştirdiği gençlik, her geçen gün daha fazla imkâna kavuşmasına rağmen tatmin ve mutlu olma problemi yaşadığı görülmektedir. Aşırı dünyevileşmenin mutluluk getirmeyeceği olgusundan hareketle, geleceğimizi şekillendirecek olan gençliği milli, geleneksel ve dini değerler çerçevesinde yeniden ele alarak değerlendirmenin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada zaman ve maliyet kısıtı nedeniyle kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Farklı il ve üniversitelerde yapılacak çalışmalarda benzer sonuçlar elde edilebileceği düşünülmektedir. Ayrıca yapılacak yeni çalışmalara, mutluluk ve din algıları ile doğrudan etkileşim sağlayan tüketim faaliyetine yönelik değerlendirmelerin de dâhil edilmesiyle, daha faydalı sonuçlar elde edilebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acaboğa, Asiye (2007). *Din- Mutluluk İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Akgül, Mehmet (2004). Yaşlılık ve Dindarlık: Dindarlık, Hayattan Zevk Alma ve Mutluluk ilişkisi - Konya Huzurevi Örneği-. *Dini Araştırmalar*, C. 7, S. 19, s. 19-56.
- Aksay, Yıldız ve Ergün, Nilgün (2010). Kentleşme ve Yeşil Alan Sorunu Üzerine Bir Araştırma İstanbul Kenti Bakırköy İlçesi Örneği. *Türk Bilim Araştırma Vakfı Dergisi*, C. 2, S. 4, s. 426-438
- Akşit, Bahattin; Şentürk, Recep; Küçükural, Önder ve Cengiz, Kurtuluş (2012). *Türkiye'de Dindarlık*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Apaydın, Halil (2010). Münchener Motivasyonel Dindarlık Envanteri: Boyutsal Kontrol ve Denetim. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. 10, S. 2, s. 287-312.
- Aybey, Salih (2016). İslam'ın Penceresinden Çevre Etiği ve Mutluluk İlişkisi. *3rd International Symposium on Environment and Morality*, (214-220 arasında), 4-6 November, Alanya - Turkey.
- Bülbül, Şahamet ve Giray, Selay (2011). Sosyodemografik Özellikler ile Mutluluk Algısı Arasındaki İlişki Yapısının Analizi. *Ege Akademik Bakış*, S. 11(Özel Sayı), s. 111-123.
- Cirhinlioğlu, Zafer; Ok, Üzeyir ve Cirhinlioğlu, Fatma Gül (2013). *Dindarlık Ruh Sağlığı ve Modernite*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Davie, Grace (2005). Din Sosyolojisi. Çev. ve Der. Ali Coşkun. *Din, toplum ve kültür*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Doğan, Tayfun ve Sapmaz, Fatma (2012). Oxford Mutluluk Ölçeği Türkçe Formunun Psikometrik Özelliklerinin Üniversite Öğrencilerinde İncelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, S. 25, s. 297-304
- Francis, Leslie J.;Lester, David (1997). Religion, Personality and Happiness. *Journal of Contemporary Religion*, C. 12, S. 1, s. 81-86.
- French, Sarah; Joseph, M. Stephen (1999). Religiosity and Its Association with Happiness, Purpose in Life, and Self-Actualisation. *Mental Health Religion & Culture*, C. 2, S. 2, s. 117-120.
- Gürsu, Orhan (2011). *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Konya.
- Horozcu, Ümit (2010). Tecrübi Araştırmalar Işığında Dindarlık ve Maneviyat ile Ruhsal ve Bedensel Sağlık Arasındaki İlişki. *Milel ve Nihal*, C. 7, S. 1, s. 209-240.
- Hökelekli, Hayati (2005). *Din Psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İşgör, İsa Yücel (2017). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, C. 6, S.1, s. 494-508.
- Kasapoğlu, Abdurrahman (2010). Kur'an'a Göre İnkâr ve Bunalım -İnkârcılığın Ruh Sağlığına Olumsuz Etkileri. *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S.1, s. 211-235.
- Lewis, Christopher Alan; Lanigan C; Joseph, Stephen. ve De Fockert, J. (1997). Religiosity and Happiness: No Evidence for An Association among Undergraduates. *Personality and Individual Differences*, C. 22, S. 1, s. 119-121.
- Özkan, Ercüment (1999). *İnanmak ve Yaşamak III*. Ankara: Anlam Yayınları.
- Öztürk, Latif; Meral, İsa Gürkan ve Yılmaz, Suat Serhat (2017). Lisans Öğrencilerinin Mutluluk ve Dindarlık İlişkisi: Kırıkkale Üniversitesi Örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, C. 8, S. 1, s. 23-39.
- Öztürk, Yusuf (2017). *Ergenlerde Dindarlık İle Öznél İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi -Çarşamba Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Patricia E. Murphy, Joseph W. Ciarrocchi, Ralph L. Piedmont, Sharon Cheston, Mark Peyrot ve George Fitchett (2007). Klinik Depresyon Hastalarında Dini İnanç ve Uygulamaların Depresyon ve Umutsuzlukla İlişkisi. Çev. Özlem Güler, *AÜİFD XLVIII*, S. II, s. 161-170.
- Snoep, Liesbeth (2008). Religiousness and Happiness in Three Nations: A Research Note. *Journal of Happiness Studies*, C. 9, S. 2, s. 207-211.
- Tarhan, Nevzat (2010). *İnanç Psikolojisi*. 4. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, Nevzat (2010). *Mutluluk Psikolojisi*. 15. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ward, Keith (2002). Anlam Meselesi ve Din. Runzo, Joseph; Martin, M. Nancy (Ed.), *Dünya dinlerinde hayatın anlamı*, Çev. Gamze Varım, İstanbul: Say Yayınları.
- Yorulmaz, Özlem (2016). Relationship Between Religiosity and Happiness in Turkey: Are Religious People Happier? *.Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, C. 6, S.1, s. 801-818.